

v izpreminjajočih se barvnih odtenkih vode. Zato je tolikokrat slikal motive ob Seini in morje v Bretagni in po Dalmaciji. — Rastavil je vrsto guašev in akvarelov, olj, žal, ne. Med prvimi so zanimiva v barvah diskretna tihožitja, veduta z Montmartra in dvoje pisanih motivov iz Prlekije. Bolj značilni zanj in še bolj sveži so akvareli. Slike od Seine ga kažejo kot rahločutnega kolorista s samoraslo osebno noto. Po svežini gre prvo mesto barviti „Podkarpatski vasi“. — Brali smo, da namerava Trstenjak prihodnjo pomlad prirediti v Ljubljani kolektivno razstavo. Bilo bi to res potrebno, da omogoči pregled svojega dela, ki mu mora odkazati tisto mesto v našem slikarstvu, katero mu po zmožnosti in uspehih pritiče.

*

Če odštejemo Koširja in Trstenjaka, ki dajeta razstavi krepak poudarek, se zdi, da nam „Brazda“ zaenkrat nudi le precej blede in morda tudi nepopolno sliko slovenskega umetniškega ustvarjanja ob Dravi. Morda je ta vtisk povečala delno tudi ureditev razstave, ki bi ob strožji juryji dosegla močnejši uspeh. Sicer pa ni čudno, če Maribor z zaledjem ne bi bil mogel v kratkem času, odkar živi lastno zavestno življenje naša oblikujoča umetnost, pokazati večjih uspehov. Brez starega izročila in dolge tradicije se ne dajo kar čez noč ustvariti pogoji za postanek in razvoj oblikovne umetnosti, ki bi segala preko zgolj krajevne pomembnosti, zlasti če so tla za upodabljačo umetnost tako malo ugodna, kakor so povsod na Slovenskem, pa tudi v Mariboru. Zaenkrat moramo biti hvaležni mariborskim umetnikom, da vztrajajo v delu in se preko načelnih razlik, ki jih ločijo, združujejo in skušajo mladi slovenski likovni umetnosti pridobiti v obdravski metropoli možnost nemotenega udejstvovanja in uveljavljanja.

K. Dobida.

GLOSE

IZ LITERARNEGA ŽIVLJENJA V LJUBLJANI LETA 1840. Ko je Janez Čop, brat učenjaka Matije, potoval z Dunaja v Trst, da vstopi pri odvetniku Pavaniju za koncipienta, se je v začetku decembra 1840. mudil nekaj časa tudi v Ljubljani. O teh svojih doživljajih je dne 20. decembra obširno poročal prijatelju Jerneju Zupancu na Dunaj. Nas zanimajo ona mesta v pismu, ki so v zvezi s Prešernom in Kastelcem.

„Sonderbar kam mir in Laibach vor, daß von den beiden Stadtbrücken keine für Wagen fahrbar ist, ja die Spitalsbrücke nur als Steg fortbesteht, und man für die neu zu errichtende nicht einmal einen approbierten Plan habe. Auch die Zoisische Brücke ist schon sehr schadhaft; dann werden sie wahrscheinlich auf Kähnen die Kommunikation unterhalten. Die Hütteln auf der Spitalsbrücke hat man abgetragen und sie sehr hübsch in der Elephantengasse in eine Reihe gemauert. Sie stehen schon fertig aber offen da und bieten zu gewissen Dingen eine herrliche Gelegenheit. Die Gasse will man Bazargasse taufen. Prešern sagte: „Mi imamo tudi Bezár, se vsako noč prav lepo noter «bezajo» ...“

Mit Prešern und Kastelic flankierten wir in den Wirtshäusern. Kastelic ist ganz von seinen Baulichkeiten absorbiert. Hat damit sehr vielen Verdruß auch von Seite des Magistrates und hat nicht nur kein Geld, um es mir zu leihen, sondern ist selbst in fortwährenden Verlegenheiten, wie er mir sagte, und was

ich auch glaube. Er hat eine Menge ausstehender Posten, unter andern auch etwas bei Prešern, und kein Mensch will ihm zahlen. Als er den Prešern förderte, sagte er mir, lachte ihn dieser aus und sagte ihm: „Schau, jetzt wirst du doch kennen lernen, wie unangenehm es ist, wenn man sich in Geldverlegenheiten befindet.“ Kastelic will nächstens das 5te Heft der Čbelica mit neuen Lettern uti ‚Varh‘ edieren, jedoch möchte er gern noch einiges von Prešern und tribuliert ihn auch mehreres durchzusehen, um zu emendieren. Er sagte es ihm auch in meiner Gegenwart, doch Prešern antwortete: „Ich habe keine Zeit. Wann willst du, daß ich arbeite: In der Frühe schlafe ich, bis ich in die Kanzlei gehe, um 1 gehe ich zum Essen, dann ins Wirtshaus bis 4 Uhr, dann wieder in die Kanzlei und von 6 bis 10 Uhr bin ich wieder im Wirtshaus.“ Von Prešern wird im 5. Bande erscheinen der Sonetni Venec, einige Sonette, dann Romanca od Godca, die sehr originell ist, und die ich in Manuscript besitze. Auch einige Theologen sollen, wie mir Kastelic sagte, wacker ackern ‚ledino naše poesije‘. Einer von ihnen ‚Žakel‘ war mit Kastelic auf dem Berilo pesmih. Kastelic sagte mir, mit wie viel Schwierigkeiten er zu kämpfen hatte, um gesangskundige Leute aufzutreiben, und sie dann durch Zureden und Zutrinken zum Singen zu bringen; denn dem Bauernvolke war diese ganze Erscheinung verdächtig, man hielt sie für Abgeordnete vom Laibacher Gubernium, um im Lande zu spionieren. Es ist ihm ein paar Mal geschehen, daß er, wie er nach vielen Bemühen die Leute zum Singen brachte, ein sich weise dünkender ‚mož‘ in die Stube trat und zu den Leuten sagte: ‚Kaj se tukaj pačite, potlej vas bodo pa po cuht-hauzih vōzili.‘ Einmal war er sogar in Lebensgefahr, denn, wie er später erfuhr, hatte sich eine Rotte von Männern und Burschen gebildet mit dem Entschlusse: ‚Kaj se bodo tukaj slinili, dajmo jih!‘ Sie lauerten ihnen auf, aber zufällig nahmen sie einen andern Weg.“ —

Po premestitvi kramarskih hišic s Špitalskega mostú v Slonovo ulico (sedanjo Prešernovo) se preimenovanje Slonove ulice v Bazarsko ni izvršilo. Prešerna pa je mikala orientalska tujka, da jo je podomačil s svojo „etimologijo“: bazár — bezár, kakor je napravil s kazino („žensko, moško tam mladino z materami vrèd kazé“), s koloseumom („trl bo v njem se um s kolesam“) in kakor mu je bilo priljubljeno igračkanje z osebnimi imeni: Kopitar, Slomšek, Krempf, Holzapfel — Lesničnik, Levičnik, Rebič — Repič, Grün — Zelenec in končno še s svojim imenom.

Pod vplivom Smoletovih knjižnih izdanj tega leta v gajici je nameraval tudi Kastelic v kratkem (nächstens) izdati 5. snopič Kranjske čbelice v novem črkopisu. Po Čopovem poročilu naj bi ta snopič izmed Prešernovih prispevkov objavil Sonetni venec, nekaj sonetov in „romanco od godca“, t. j. Žensko zvestobo. Kastelčevo rokopisno gradivo, ki ga hrani ljubljanska državna knjižnica (Ms. 471, št. 13, 14; Ms. 472; Grafenauer, Iz Kastelčeve zapuščine št. 10—12, 14—23), nam dovoljuje sklep, da je Kastelic za ta zvezek Kranjske čbelice poleg Sonetnega venca in Ženske zvestobe namenil vsaj te-le Prešernove sonete: Blo Mojzesu je nekda naročeno, Oči so le per nji, Je od vesel'ga časa tēklo lēto (prim. Kidrič, LZ 1925, 33—34; ta sonet uporablja znak ē in je pisan s Kastelčevo roko na enakem sivem papirju, kakor so Ženska zvestoba, Črni kos, Lesica, Kam in Oserčenje). Iz Illyrisches Blatt si je Kastelic v gajici prepisal Licovove strelce s Prešernovimi popravki, Kam in Oserčenje;

Prešeren mu je popravil dve narodni: Černi kos in Lesica (Grafenauer, KZ, št. 10, 11, in Carniola 1910, 17—20). A Kastelic tokrat z nameravano izdajo Kranjske čbelice ni uspel.

Sledovi njegovega novega nabiranja gradiva zanjo segajo v leto 1845. in v začetek 1846., o čemer nam pričajo Kastelčevi prepisi iz Prešernovega rokopisa Poezij: Nezakonska mati, Zdravilo ljubezni, Neiztrohnjeno srcé, Zapuščena. Prešernova izdaja Poezij je prehitela izdajo petega zvezka Kranjske čbelice in s tem so postali do tedaj zbrani Prešernovi prispevki po večini neaktualni. K starejšim pripravam za peti zvezek Kranjske čbelice spadata morda dva Prešernova soneta v bohoričici neznane roke iz Kastelčeve ostaline v Narodnem muzeju: Mihi Kastelcu in Izdajavcu Volkmerjevih fabul in pesem.

Zadnji snopič Kranjske čbelice je iz zbirke Kastelčevega sonabiratelja narodnih pesmi, Antona Žaklja (Rodoljuba Ledinskega), objavil Nuno Uršico, Mlado Zôro in Mlado Brédo.

V Zupančevi ostalini, v kateri so ohranjena pisma Janeza Čopa, je tudi parte zanj, ki ga je v imenu odsotnih sorodnikov izdal njegov prijatelj Ljubljčan dr. Ivan Steiner. V njem čitamo, da je „Johann Zhóp, Doktor der Rechte,“ po dolgotrajni bolezni umrl (najbrž v splošni bolnišnici) dne 25. junija 1847., ob 10ih zvečer, 34 let star, in bil 28. junija pokopan na pokopališču v Währingu. S tem sta ugotovljena njegov doktorat prava in datum smrti (dopolni: Kidrič, SBL I, 95—96). Šr.

OBZORNIK

„Šaldů v zápisník.“ Največji sodobni češki kritik F. X. Šalda (o njem glej esej Rajmunda Habřine, LZ 1933) je tudi šesti letnik svojega „zapisnika“, kateremu ni samo urednik, marveč hkratu edin sotrudnik, izpolnil z vrsto tehničnih razprav in beležk, ki dajejo temu svojevrstnemu obzorniku trajno vrednost. Nič se ne čudimo, da so v znani anketi brnskih „Lidovih Novin“ med češkoslovaškimi intelektualci in umetniki o najzanimivejši knjigi leta 1934. uvedli nekateri tudi letnik „Šaldůvega zápisníka“. Šalda ne opravlja samo slovstvene selekcije, ne piše zgolj o literarnih pojavih, marveč prav tako tudi komentira druge časovne dogodke, zlasti na področju političnega in socialnega življenja. Pri tem je značilno, s kakšnim inteligentnim umevanjem zasleduje pojave na politični levici tja do radikalnih struj, vendar pa vzlic očitnim simpatijam do novih socialnih form nikdar ne zataji kritičnega duha; vedno ohrani „in dubiis libertas“, kar je znak v resnici svobodne

osebnosti, kakor jih je v današnjem svetu le malo.

Med razpravami pravkar zaključenega letnika bi omenil predvsem obsežnejši spis „Nekoliko misli na tema pesnik in politika“. Šalda označuje politično poezijo na daljši vrsti primerov od Dantea in Ronsarda preko Cheniera in Hugoa do novjših domačih pojavov in do Stefana Georgea. Prihaja k sklepu, da so najboljšo politično poezijo dali ljudje, ki so bili nekako brez prave volje potegnjeni v politiko, outsiderji, ali ljudje, ki so se s poezijo branili pred politiko, da ne bi v nji utočili. S poezijo so se osvobojevali iz strankarstva, postali pa so samim sebi stranka, „parte per sè stesso“. Političen strup hoče biti izločen, a izloči se lahko samo s poezijo. Politična poezija bodi katarza tudi za pesnika, ž njo naj očisti to, kar je v njem časovnega, preveč časovnega in si utrdi stremljenje, da bi služil duhu in njegovi vladi nad materialnimi in minljivimi rečmi. Drugič: dober političen pesnik mora